

Dějiny islámu – hodnocení

Základní instrukce k hodnocení

Žáci mají za úkol analyzovat ilustrace Mohamedova života a počátku islámu v 7. století. Identifikují postavy a symboly, rozhodují, které z nabízených pramenů jsou nebo nejsou přínosné pro vyprávění příběhu o počátku islámu. Následně mají za úkol ve formě komentářů k obrázkům vyprávět tento příběh a seřadit tyto prameny chronologicky.

Zvolené prameny by bylo možné využít k ověřování několika různých kompetencí, my jsme zvolili kompetenci komunikační. Žáci se v dějepise učí vyprávět příběhy s ohledem na historický kontext (konstrukce historických narativů) postupně v průběhu celého studia dějepisu. Vzhledem k tomu, že se jedná o žáky 7. ročníku, aktivita jim vyprávění usnadňuje obrazovými prameny, které slouží jako opora při vybavování základních historických souvislostí. Podstatné informace lze navíc z obrázků získat jejich kritickým čtením (analýzou).

Aktivita vychází z předpokladu, že úroveň sledovaného aspektu komunikační kompetence lze definovat na základě kvality odpovědí a jejich zdůvodnění.

Seznam odkazů

Obrázek 1: Mohamed obdržel své první zjevení od anděla Gabriela. Miniaturní ilustrace na pergamenu z knihy Jami' al-Tawarikh (doslova Compendium of Chronicles, ale často označované jako The Universal History nebo History of the World), publikované v Tabrizu v Persii. Nyní ve sbírce Edinburgh University Library, Skotsko.

Rashid al-Din Ṭabīb -

<https://images.is.ed.ac.uk/luna/servlet/detail/UoEsha~4~4~60658~102846>, veřejná doména
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=116545962>

Obrázek 2: Mohamed v čele vojsk v bitvě u Badru. Turecká miniatura z roku 1595, Muzeum Palác Topkapı, Istanbul. Dostupné z

https://www.newworldencyclopedia.org/entry/File:Muhammad_at_Badr.jpg

Obrázek 3: Mojžíš na hoře Sinaj. Gustav Doré, 1866. Dostupné z

https://cs.wikiquote.org/wiki/Soubor:039.Moses_Comes_Down_from_Mount_Sinai.jpg

Obrázek 4: Mohamed vede Abraháma, Mojžíše a Ježíše při modlitbě. *The Middle Ages. An Illustrated History* by Barbara Hanawalt (Oxford University Press, 1998). Dostupné z

https://en.wikipedia.org/wiki/Depictions_of_Muhammad#/media/File:Medieval_Persian_man_uscript_Muhammad_leads_Abraham_Moses_Jesus.jpg

Obrázek 5: Eustache Le Sueur: Zvěstování Panně Marii, cirká 1650. Dostupné z

https://en.wikipedia.org/wiki/File:Eustache_Le_Sueur.jpg

Obrázek 6: Mohamed po návratu do Mekky u posvátného kamene Kaaba. Turecká miniatura z roku 1595, Muzeum Palác Topkapı, Istanbul. Dostupné z

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Siyer-i_Nebi_123a.jpg

Obrázek 7: Císař Justinian na mozaice chrámu San Vitale v Ravenně. Circa 547. Dostupné z

https://cs.wikipedia.org/wiki/Justini%C3%A1n_I.#/media/Soubor:Justinian_mosaik_ravenna.jpg

Modelové odpovědi a metodické komentáře

Úkol 1

Komentář: Tento úkol ověřuje schopnost žáků analyzovat obrázky a využít jejich informační hodnotu. Žáci si mohou všimnout různých detailů, které jim pomohou porozumět významu obrázků a kulturnímu prostředí, ve kterém vznikly (například odlišné písmo, styl oblékání apod.). V příložené tabulce je základní přehled slov, která by žáci mohli být schopni identifikovat.

Obrázek	1	2	3	4	5	6	7
Klíčová slova	Mohamed, verše koránu, archanděl	Mohamed, archanděl, džihád	Mojžíš	Mohamed, proroci, Ježíš, Mojžíš	archanděl	Mohamed, Mekka	císař
Další slova		bojovníci	Desatero, židé		Panna Maria, křesťané	muslimové	křesťané, mniši, Byzanc

Úkol 2

Komentář: Žáci by měli vyřadit obrázky, které bezprostředně nesouvisí s tématem počátku islámu, respektive se týkají jiného náboženství – tedy obrázky Mojžíše (3), Zvěstování Panně Marii (5) a mozaiku císaře Justiniána (7). V tomto duchu by měla být formulována i krátká zdůvodnění. Dále mají možnost nevyužít jeden další obrázek, pravděpodobně ten, jehož interpretace jim činí největší problémy. Předpokládáme, že to bude obrázek č. 4, na kterém je prorok Mohamed zobrazen s Mojžíšem, Ježíšem a dalšími proroky, kteří mu měli podle islámské tradice předcházet. Obrázek dokládá kontinuitu monoteistických náboženství.

Úkol 3

Komentář: U vytváření časové osy není podstatné, aby žáci znali rok všech zobrazených událostí, ale aby vnímali příčiny, důsledky a historické souvislosti událostí. To je nezbytné pro to, aby byli schopni vyprávět jakýkoliv příběh, který je součástí historické tradice, respektive kulturní paměti. Úloha předpokládá modelové seřazení obrázků. Obrázky je nicméně možné poskládat různě, a přesto zachovat odpovídající chronologii i význam příběhu. V hodnocení by tedy vyučující měli zohlednit tvůrčí potenciál žáků, který není možné do detailu předpovídat. Například obrázek 1 (archanděl Gabriel zjevuje Mohamedovi verše koránu) předchází podle naší modelové časové osy událostem hidžry. Zjevení však Mohameda provázela i po uprchnutí z Mekky. Klíčové pro posouzení tedy bude, aby žák dokázal řazení obrázků následně obhájit při vyprávění příběhu.

Modelové seřazení událostí

- 571 – Mohamed, původem obchodník, se narodil v Mekce, významném poutním a obchodním centru Arabského poloostrova.
- Mohamed prožívá zjevení, recituje verše koránu (obr. 1).
- 622 – Hidžra (útěk z Mekky před pronásledováním) se stává počátkem islámského letopočtu.

4. Mohamed shromažďuje své věrné v Medíně, dobývá Mekku a prosazuje víru v jednoho Boha (obr. 2).
5. Posvátný kámen Kaaba se stává centrem svatyně v Mekce, kam konají muslimové pouť (obr. 6).
6. 632 – po Mohamedově smrti se vlády nad muslimskou obcí ujímají chalífové.
7. Mohamed je vnímán jako poslední prorok, navazuje na činnost předchozích proroků včetně Mojžíše a Ježíše (obr. 4).

Úkol 4

Komentář: Posuzujeme, zda žák dokáže vyprávět příběh chronologicky, využije všechny obrázky i informace na časové ose.

Výsledná informace pro učitele

Specifikace úrovní žákova výkonu ve zvoleném aspektu

Aspekt klíčové kompetence	Začínající	Poučený	Aktivně užívající	Pokročilý
Způsob vyjadřování	V úkolu 4 žák není schopný příběh napsat, omezuje se na několik málo slov nebo jednoduchých vět. Dopouští se věcných chyb (nezmíní Mohameda ani události, které má na časové ose apod.)	V úkolu 4 je žák schopný napsat jednoduchý příběh, který má ale věcné i stylistické nedostatky – jsou důsledkem toho, že nedokáže využít informace z obrázků, místo nich operuje se znalostmi, které nepocházejí z analýzy	V úkolu 4 žák formuluje příběh věcně správně, využívá informace z analýzy obrázků, zůstává však u minimálního rozsahu	V úkolu 4 žák formuluje příběh věcně správně, využívá i odborné pojmy (např. hidžra, prorok), využívá detailní informace z analýzy, propojuje je do souvislostí, využívá maximální rozsah podle zadání (tři věty k obrázku)
Účelné užívání komunikačních prostředků a technologií	V úkolech 1 a 2 žák nedokáže popsat obrázky a vybrat mezi nimi ty, které se věnují dějinám islámu; v úkolu 3 je nedokáže seřadit na časové ose (pracuje s nimi nahodile a spontánně)	V úkolech 1 a 2 žák sice dokáže popsat většinu obrázků alespoň jedním slovem a vybrat mezi nimi ty, které se věnují dějinám islámu, nedokáže však svůj výběr zdůvodnit a popis aplikovat na tvorbu časové osy v úkolu 3 (vnímání, že obrázky mají informační hodnotu, ale neumí ji využít)	V úkolech 1 a 2 žák dokáže popsat většinu obrázků alespoň jedním slovem a vybrat mezi nimi ty, které se věnují dějinám islámu, dokáže také svůj výběr zdůvodnit a zařadit objekty na časové ose; nedokáže však poznatky využít pro tvorbu smysluplného příběhu v úkolu 4 (rozlišuje informační hodnotu obrázků, ale neumí ji využít pro souvislé vyprávění příběhu)	Žák splní všechny úkoly. Rozlišuje informační hodnotu obrázků, dokáže je popsat i několika slovy, dokáže je využít v další komunikaci (vyprávění příběhu počátku islámu), kterou opírá o správně sestavenou časovou osu